

TKO JE MOJ BLIŽNJI?

Politička utopija je najčešće nasilna i samorazorna, uvjerava nas opetovano u svojim spisima Karl Popper. Izabrati idealno stanje društva kao cilj kojemu treba težiti političko djelovanje znači ići putem koji će najvjerojatnije dovesti do nasilja. A razlog za to leži u činjenici što se idealna slika društva ipak ne može odrediti čisto znanstveno-racionalnom metodom, te se razlike u mišljenju glede izgleda krajnjeg cilja, pa i načina političkog djelovanja, neće nikada moći posve ukloniti metodom rasprave i uvjeravanja. Naime, svaka društvena utopija posjeduje djelomično religijski karakter, pa zbog toga među različitim utopijskim religijama ne može biti tolerancije. Ona se voli, istini za volju, preodjevati u ruho racionalnih konstrukcija, ali je u biti proizvod pseudoracionalizma. Uvjereni utopist, u ime vjere u svoje daleke ideale i svojih utopijskih nacрта o novom ili bitno boljem svijetu i čovjeku, mora silom ukloniti heretičke i suparničke nazore, kao i sve koji na ovaj ili onaj način otežavaju nadolazak idealne budućnosti ili pak predstavljaju živi dokaz njene neostvarivosti. Utopist je fasciniran budućnošću, čijem je dalekom i nestvarnom blještavilu spreman žrtvovati sadašnjost. Pa ipak, uza svo nasilje i nesnošljivost koju politički utopizam sa sobom nosi od davnine, on posjeduje i dalje veliku privlačnost. Korjen toga leži u neuspjehu čovjeka da shvati kako ne može ostvariti raj na zemlji.

Nasuprot netolerantnoj zanesenosti ostvarenjem apstraktnih budućih dobara, koja je posebice došla do izražaja u totalitarizmima XX. stoljeća, filozof Popper pledira za jedinu racionalnu alternativu: truditi se oko uklanjanja konkretnih zala koja tište ljude određenog prostora i vremena, a ne težiti za ostvarenjem nekog potpuno dobrog društva. Racionalna politika je ona koja spoznaje neodloživost nastojanja da se smanje psihičke i tjelesne patnje ljudi sada i odmah, dok je pitanje osobne sreće stvar vlastitih nastojanja i umijeća pojedinca.

Bjelodano je da su se ova Popperova razmišljanja o totalitarizmu političke utopije pokazala u velikoj mjeri primjerena stvarnosti i kontekstu dramatičnih zbivanja u Hrvatskoj. Hrvatska želja, pravo i htijenje da se svoj nacionalni i kulturni identitet konačno izrazi i zaštiti državnopravnim ustrojem, naišla je na za nas kobno nerazumijevanje mnogih važnih i manje važnih čimbenika suvremene Europe. Zašto? Velikim dijelom i zato jer su premnogi u europskoj politici i kulturi doživjeli ostvarenje hrvatskog sna kao razgradnju, ili barem kao znatnu smetnju afirmaciji europske utopije, koja u budućnosti našeg kontinenta vidi Europu bez granica, u kojoj će zajedništvo naroda osjetno relativirati nacionalno u korist opće-europskih vrijednosti i osobnih sloboda pojedinca.

Nije na nama da ovdje prosudujemo utemeljenost i ostvarivost tih europskih ideala. Činjenica je da je znatan dio Europe, fasciniran i omamljen navodnom poetskom uznositošću i etičkom ljepotom euroideala ostavio Hrvatsku, a i druge, same, u krvi i ruševinama. Puno velikih riječi, savjeta i prizivanja temeljnih natuknica suvremenosti kao što su mir, sloboda, samoodređenje, malo manje humanitarne pomoći, a ponajmanje odlučnosti da se svojski uhvati u koštac s konkretnim korjenima ovog velikog

zla. I opet se pokušalo žrtvovati, kao uostalom toliko puta do sada, konkretnu sadašnjost u korist jedne idealizirane budućnosti. Ovaj put je to bila utopija demokratske Europe, koja, međutim, nije zbog toga manje totalitarna i nesnošljiva prema projektima koje subjektivno doživljava kao antiutopijske. Izabralo se verbalnu tehniku distanciranog žalopoja i indignacije, da bi se, prepuštajući nas na milost i nemilost novovjekovnim skitskim barbarima, eliminiralo iz navodno zdravog europskog zajedničarskog tkiva antiutopijski žalac hrvatske političke težnje i pritom ipak sačuvalo mirnu savjest.

Imajući sve to u vidu, ponašanje Ivana Pavla II. i Svete Stolice naspram hrvatske drame poprima značenje evandeoskog modela, koji predstavlja očitu alternativu apstraktnom humanizmu euroutopije. Nakon što je tijekom lanjskog ljeta Papi i njegovim bliskim suradnicima postalo sasvim jasno što se ustvari zbiva u Hrvatskoj, djelovanje crkvene središnjice se jednoznačno usmjerava na potporu hrvatskom puku u njegovoj ljutoj nevolji. No, ni Papa a niti Sveta Stolica nisu time prestali biti uvjereni pristalice promicanja ideje o "zajedničkom europskom domu" od Atlantika do Urala, a niti su suspendirali nastojanja oko zblizavanja kršćanskog Istoka i Zapada, već su jednostavno prepoznali, najprije u Hrvatskoj i njenom narodu, a zatim to isto i u Bosni, ljude koji trpe nevideno nasilje, genocidni teror, svakovrsne nepravde, i kojima treba pomoći sada i odmah, materijalno i politički, prije nego svisnu u ranama, napušteni, pokraj europskog puta u utopiju. Središnji služitelj crkvene zajednice, Papa, ovaj je put povukao nedvojbeno pravi potez, potez milosrdnog Samaritanca, koji je on kao mjerodavni tumač Isusove Blage vijesti i trebao povući. Zar nije Isus baš u prisposobi o milosrdnom Samaritancu pokazao tko je naš bližnji? Bližnji je svaki čovjek kojemu je potrebna tvoja pomoć, koji tu pokraj tebe trpi i čiju patnju si pozvan odstraniti ili ublažiti prema svojim mogućnostima i ne tek iz svog suviška.

Ovaj put bližnji je bio hrvatski puk u svojoj pregolesoj nevolji, razapet između kriminalnih mitomana s Istoka i bolećivo neodgovorne europske neodlučnosti. Papa je to shvatio i svojim odlučnim stavom suprostavio netolerantnoj utopijskoj pasivnosti mnogih političkih, ekonomskih i intelektualnih sredina u Europi, evandeoski model djelovanja, a koji ne stavlja u prvi plan svog operativnog interesa "budućeg europskog čovjeka", ili "sutrašnju Europu", nego konkretnog čovjeka i njegove sadašnje patnje i zla.

Koliki je pritom bio stvarni utjecaj Pape i Svete Stolice na smirenje situacije u Hrvatskoj, vjerojatno je u ovom trenutku teško sa sigurnošću prosuditi, ali u svakom slučaju je njihovo djelovanje, nadahnuto evandeoskom mudrošću, razotkrilo mudrost Europe kao ludost svijeta pod prividom mudrosti, a kršćanima i političkoj racionalnosti svijeta ponudilo uzor evandeoske umnosti, koja, na tragu Isusa Krista, nije nikada spremna žrtvovati konkretnog čovjeka, svog bližnjega, u ime apstraktnih utopijskih ideala.